

Ilmastonmuutos - totta vai tarua

Syyskuun lopussa 2008 arvovaltainen The Independent-julkaisu kertoi tiedemiesten tekemistä hälyttävistä havainnoista pohjoisen Jäämeren mannerjalustalla Siperian rannikolla. He huomasivat merenpohjasta nousevan valtavan määrän kuplivaa metaanikaasua, joka on ollut sitoutuneena merenpohjan ikiroutaan. Metaani on 20 kertaa haitallisempi kasvihuonekaasu kuin hiilidioksidi.

Ikiroutan sulaminen kiihdyttää ilmastonmuutosta

Vuosi sitten ilmamehän metaanin määrässä havaittiin voimakas hypähdys huonompaan suuntaan. Jäämerellä tehty havainto vahvistaa epäilyjä, että metaanin lisääntyminen on seurausta mm. ikiroutan sulamisesta. Metaanin määrä on yli kaksinkertaistunut teollistumisen alun jälkeen.

Ilmastonmuutos on itseään kiihdyttävä ilmiö. Ihmisen tuottamat kasvihuonekaasujen päästöt ovat lämmittäneet maan pintakerroksia ja merten vesiä jo noin asteen verran lämpimämmäksi. Prosessi etenee satakertaisella vauhdilla maan luonnollisiin lämmönvaihteluihin nähden. Napa-alueiden jäiden sulaminen on kiihtynyt merkittävästi viimeisen viiden vuoden aikana. Samalla jäätiköiden pintaan on paljastunut Lapinkin kevähangille tuttu liikaantumisilmiö, joka sitoo entisestään lämpöä. Pohjoisen Jäämeren jääpeite on pienentynyt hälyttävästi, jolloin lämmön

heijastuminen takaisin avaruuteen on vähentynyt. Jäämeren tiettyjen osien lämpötila on noussut jopa neljä astetta, mikä edesauttaa ikiroutan sulamista niin merenpohjassa kuin manta-reellakin.

Ikiroutaan sitoutuneena on valtava määrä metaania. Maapallon historian dramaattisiin vaiheisiin tiedetään liittyväksi aina räjähdysmäinen metaanin määrän vaihtelu ja sen mukanaan tuoma nopea ilmastonmuutos. Näihin ajanjaksoihin on aina liittynyt myös dramaattinen eliölajien joukkotuho.

Faktoja vai maailmanlopun ennusteita

Erilaisia maailmanlopun ennusteita on esitetty kautta ihmiskunnan historian – ne sisältävät uskontojen perusolemuksiin. Luonnontieteilijöillä ja ilmastotutkijoilla ei kuitenkaan ole enää varaa halpahintaiseen politikointiin. Ennusteet ovat osuneet toistaiseksi ikävän tarkasti toteen, jopa siten että ilmiö näyttäisi olevan karkaamassa hallitsemattomiin jo ennen kuin päättäjät ovat tajuamassa ilmiön vakavuutta. On laskettu, että muutosennusteiden toteutuminen tulisi kymmeniä kertoja kalliimmaksi kuin ilmiön hidastaminen. Lisäksi tuo lasku lankeaisi lapsillemme.

Toki tälläkin alalla on epäilijöitä. Ilmastotiede ei kuitenkaan ole uskontoa, eivätkä esimerkiksi geologit tai historioitsijat oikeita henkilöitä arvioimaan ilmastotutkimusta. Silti monet

kasvihuoneilmioon liittyvät seikat ovat edelleen syy-seuraussuhteiltaan epäselviä.

Muutokset näkyvät luonnossa

Inarin alueella ilmastonmuutos näkyy jo nyt pidentyneenä lumettomana aikana. Maa on musta jopa kuusi viikkoa pitempään vuodessa. Pahimmin tästä kärsii riekko, joka valkoisessa talvipuvussaan on liikuttavan helppo saalis kaikille sitä jahtaaville.

Inarissa kyse ei ole lineaarisesta ilmaston lämpenemisestä vaan pikemminkin lounaisuuden säävyöhykkeen ulottumisesta yhä pohjoisemmaksi. Maamme etelärannikon säätyyppi tunkeutuu ajoittain myös Lappiin. Saariselälläkin joudutaan yhä enemmän käyttämään tykkilunta hiihtäjien ja laskettelijoiden tarpeisiin. Lumitilanteen ennustettavuus on heikentynyt.

Ilmastonmuutoksessa luonto on suurin häviöjä. Nykyisen ilmastonmuutoksen vauhti ylittää moninkertaisesti eliöiden normaalin sopeutumistahdin. Ilmastonmuutoksen myötä on odotettavissa vain ikäviä yllätyksiä. Utsjoen hallamittarituhot ovat yksi esimerkki, hirvikärpäsen todennäköinen leviäminen poronhoitoalueelle toinen.

On merkittävästi järkevääpää estää ilmastonmuutos kuin yritää sopeutua siihen.

Vesa Luhta

Zorbas uudessa kokoonpanossaan: Oiva Suutarin ja Kitsu Korhosen keskellä basisti Pauli Maunu.

Pakkasaamu oli joella/ vesi huuhtoi kasvojain/ suru sieluni ovelta/ yöllä lähti rakkaimpain.

Zorbaksen Oiva Suutarin ääni kuuluu Laaniovissa. Legendaaristen monotanssien kaikkien aikojen suosikkikappale lähtee soimaan, väki kiiruhtaa parketille.

Jälle jäivät jäiset ajatukset/ ja lumi laski peittoaan/ kuljin uomat niin utuiset/ luontolasta kuulemaan/

Tanssilattia on täynnä väkeä, terrassilla kuumaa rommiaan nauttineetkin tulevat sisälle ja hakevat parinsa, ilmassa on sitä paljon mainostettua suuren urheilujuhlan tuntua.

Siellä näin lumiperhosen/ kauniin niin valkoisen/ se luokseen lensi ja hymyili/niinkuin mun rakkaimpain/

Signe Nuorgam tuo tarjolle kauniin keittokattilan, jonka loivasti kuumuisesta kannesta näkee, ettei lohiosoppaa kanneta ensimmäistä kertaa Laaniovien pöytään.

Lähdin mukaan lumiperhosen/ kauniin niin valkoisen/ se kanssain tassi ja hyväili/ niinkuin mun rakkaimpain/ katsoin aurinkoon/ elämässä kiinni oon/ sen tajusin ja riemuun hullaannuin/

Asiakas ottaa lautaselleen höyryävää keittoa, Lumiperhosen sanat jäävät soimaan jonnekin alitajunnan takamaille ja runsasti kalaa sisältävä, kermanen ruoka vie päähuomion.

-Meillä käytetään oikeaa voita ja oikeaa kermaa, sanoo Signe asiakkaan voidellessa lämmintä ruisleivän palasta.

Keitto on herkullista, on täysi työ muistaa, että sen on tilannut alkuruoaksi, joten syömisessä täytyy säästellä.

Tyytyväisesti huokaisten asiakas hillitsee itsensä, ei ota lisää soppaa, ei voitele lisää leipiä, vaikka mieli tekisi.

Laaniovien lohikeitto on kermanen, maistuva, mainio soppa.

Poronvasanmaksaa ja pottuvoita, nam!

Nauttii monotanssien kanssa

Aamuyössä aistein avoimin/ elämäni silmiin katselin/ vanhan eilsen/ uuden tulevaisuuden/ sen kaiken näin ja paljon oivalsin.

Suutari ja Zorbas ovat siirtyneet elokuvamusiikkiin. Menossa on Klaanin balladi, **Juice Leskisen** ja **Anssi Tikamäen** upean upeaa yhteistyötä. Tanssilattialla on herkin haikaa tunnelma, väki hiljenee hetkeksi kuuntelemaan esitystä. -Asiakkaat hiihtävät, tanssivat ja liikkuvat muutenkin kovasti, keittoa pitää olla niin paljon, että sillä lähtee nälkä, se tuodaan aina kuhlhossa eikä lautasella, sanoo Signe.

Aamuyössä aistein riisuutin/ huomispäivään uupumatta uin/ katsoin aurinkoon/ elämässä kiinni oon/ sen tajusin ja riemuun hullaannuin/

Pääruokaa odoteltaessa jutellaan niitä näitä samalla, kun kuunnellaan Zorbaksen balladia.

-Haluatko maistaa Laaniovien hernesoppaa, kysyy Signe hämmästyneeltä asiakkaalta, joka ei kehtaa kieltäytyäkään, vaikka epu on aivan kielen päällä. Mutisee jotain tyyliin: ihan vähän sitten..

Signe pyörittää pöydästä ja hilpasee menemään, hernesoppaa hakemaan.

Asiakas syventyy musiikkiin.

Sua rakastan, siis näkemiin/ sinut kätken uniin kauniisiin/ sinua siis odottamaan jään/ sinusta tarkoituksen hankin elämään..

Signe tulee takaisin lautasen kanssa alta aikayksikön, asiakas pelkää soppakattilan tulevan perässä. Ei tule, lautasella on jo se mainostettu hernekeitto: kirkas liemi jossa liilluu kuusi hernettä, nautitaan lusikalla. Tuoksu tutulta, maistuu tutulta: puhdas suomalainen ohravalmiste, jota myös Kossuksi kutsutaan.

Naapuripöytään menossa oleva asiakas vilkaisee kerran: -Syöt näköjän Laanilan kuuluisaa hernekeittoa.

Orkesteri lähtee tauolle, neulapojat alkaa soittaa, tanssilattialle tulee tilaa, baaritiskin ympäritys täytyy.

Tarjoilija kantaa pöytään poronvasanmaksaa, annos on valtava, vaikka asiakkaan erikoistoivomuksesta pienempi kuin naapurin vielä valtavampi annos. Musiikki ei enää tavoita ruokailuun valmistuvaa kuin hämäränä verhona siellä jossain.

Maksa on hyvää, perunasose kunnan pottuvoita, joka sulaa suussa tuntuu nostalgien kotoiselta, semmoiselta mitä lapsena syötiin lusikalla kauhoen. Viinikastike on niin tummaa, että se vaikuttaa melkein mustalta, se on täyteläistä, maistuvasta.

-Minusta meillä on Saariselän paras ruoka, sanoo tarjoilija.

Keskustelu loppahtaa, kaikki energia menee suurenmoisen annoksen mutusteluun, mitä nyt asiakas ihan vähän välillä poikkeaa sivupolulle, ja ottaa lusikallisen hernesoppaa palan painikkeeksi.

Korkealla kunnahalla hongat huminoi/ kirves paukkaa, puuta haukkaa, pokasaha soi/ jätkä siellä päänsä hiellä leivän saada voi/ mut huilatessaan unelmoi

Asiakkaan aukaistessa vaivihkaa housun nappia ja sulatellessa uneliaasti ruokaansa alkavat orkesterin äänet jälleen tavoitella. Tanssilattia on täpösen täynnä, kukaan ei hermostu tungoksesta; se on osa Laaniovien lumoa.

-Ollaan isännöity Manun kanssa Laaniovissa jo kahdeksantoista vuotta, sanoo Signe.

Siinä muistellaan ja ihmetellään maailmanmenoa ja uskomattoman nopeaa ajan kulumista. Lapset ovat yhtä äkkiä aikuisia, lapsen lapset itseä päättävät pitempiä.

Hei hoi, sä jätjän oma kulta/ oi, jos sun lempesi on tulta/voi, voi, jos suukon saan mä sulta/ ai, ai, sen kuumeen miehen loi/

Humpan jytke pistää jalan vipattamaan, ramasee mukavasti, on hyvä juoruilla kaikessa rauhassa iloisten ih-

misten ympäröimänä.

Hei hoi, sä jätjän oma kulta/ oi, jos sun lempesi on tulta/voi, voi, jos suukon saan mä sulta/ ai, ai, sen kuumeen miehen loi/

Tarjoilija tuo jälkiruoan. Jäiset karpalot jäähuuruissa lasissa, mukana pien kannu kuumaa kinuskikastiketta. Asiakas tekee sen virheen, että ajattelee vähän maistaa kastiketta marjojen kanssa ennen kuin päättää holauttaako koko nekkalisen niiden sekaan. Tippa kastiketta muuttuu venyväksi toffeeksi, kun marja jäädyttävät sen hetkessä.

Kun piskuisen kannun sisällön kaataa kerralla marjojen päälle, kirpeiden karpaloiden ja pehmeän kinuskin maut täydentävät hienosti toisiaan.

Ateriakokonaisuus on mainio – Laaniovien hyvä ruokapaikka.

Tanssilattialla jatkuu meno ja meininki. Kappalet vaihtuvat, Oiva laulaa Zorbas soittaa.

Jätjän humpaa jää hiertämään ajatuksiaan.

Hei hoi, sä jätjän oma kulta/ oi, jos sun lempesi on tulta/voi, voi, jos suukon saan mä sulta/ ai, ai, sen kuumeen miehen loi/

Ritva Savela

Mitä voit tehdä?

- Minimoi fossiilisten polttoaineitten käyttö
- Suosi joukkoliikennettä
- Vähennä sähkön kulutusta
- Suosi ekosähköä ja omaa lihasenergiaasi
- Vältä turhia hankintoja
- Suosi kasvisperäistä ravintoa ja lähiruokaa
- Mieti arkivalintojesi seurauksia
- Vaadi päättäjiltä välittömiä toimia

Raikas karpalot annos keventää mukavasti oloa täyttävän aterian lopuksi.

Janne Väisänen ja Signe Nuorgam pitävät huolen siitä, että Laaniovissa saa hyvää ruokaa.

